

opdagen) en een tweede (driehonderd verschenen, zeshonderd bleven weg) in augustus. Begin augustus vonden deportaties plaats uit Meppel, vermoedelijk ook uit andere plaatsen in Drente; de opgeroepen moesten zich toen rechtstreeks naar Westerbork begeven.¹ In de tweede helft van augustus kwamen plaatsen in Groningen aan de beurt alsmede Utrecht, Gouda, Haarlem, Den Haag en Dordrecht. Uit Den Haag vond het eerste transport op 18 augustus plaats. Van de ca. vierduizend personen die toen thuis een deportatiebevel ontvangen hadden, meldden zich slechts ruim twaalfhonderd aan het station Staatsspoor, de meesten, ondanks het feit dat het volop zomer was, in hun dikste winterkleden; dat was de enige manier om in de bagage wat extra ruimte te krijgen. 'Het was een nachtmerrie', aldus een brief die een van Vorrinks relaties van een medewerkster van de Joodse Raad ontving²,

'zó erg dat ik er nog boordevol mee zit en er toch haast niet over kan praten of schrijven . . . Er waren mensen bij die de vorige dag na anderhalf jaar uit de gevangenis waren ontslagen en volkomen verdwaasd rondliepen. Eén man had niets bij zich, geen rugzak, geen eten, niets. Hij was zo van de gevangenis naar de trein gebracht. Verder oorlogsgewonden die sinds mei '40 in het Militair Hospitaal hadden gelegen. De bezetters die naar het schouwspel kwamen kijken, hadden hun 'dames' ook meegenomen om te genieten. Deze stonden blondgelokt en beeldig opgemaakt met de dienstdoende officiertjes enz. te flirten en te ginnegappen . . . Levensmiddelen en dergelijke hadden we in de derde-klasse wachtkamer uitgestald en op tafels gelegd, maar op het laatste ogenblik mochten de mensen daar niet in. Toen hebben we alles maar op bagagelorries gelegd en naar het perron gereden. Je liep in donker tussen cordons *grüne Polizisten* door met helmen en geweer in de aanslag, die bars maar niet onbeschoft waren. De houding van de mensen die weggingen, was over het algemeen geweldig. Er was maar één geval met een zenuwtoeval. Ze waren nog blij met wat ze kregen. Maar er waren ook coupé's waar de mensen niets wilden hebben, omdat ze toch niet konden eten of drinken.'³

Dezelfde rapportrice was eind augustus in Maastricht aanwezig toen zich een groot aantal Joden uit Limburg in een schoolgebouw moest melden. 'Er deed zich', schreef zij,

¹ Uit Meppel fietste Willem Kel, de niet-Joodse verloofde van een Joods meisje, naar Westerbork om haar bij de deportatie te vergezellen; beiden kwamen om het leven. ² De brief was afkomstig van mej. M. van der Hoop en gericht aan een schoonzuster van Vorrinks medewerker Althoff, mevr. G. Althoff-Loubère, van wie mej. van der Hoop Spaanse les had gehad. ³ 'Briefuittreksel' (z.d.) (Collectie-J. J. Vorrink, 3 a).